

Toespraak van M.B. Engwirda, fractievoorzitter van D'66,

op zaterdag 14 april 1984 in De Flint te Amersfoort

Het belang van de Europese verkiezingen

Democraten

Over precies twee maanden zijn er Europese verkiezingen,

d.w.z. verkiezingen voor het rechtstreeks gekozen Europees

Parlement. Die verkiezingen zijn voor D'66 van groot belang.

Niet omdat we die verkiezingen zien als een graadmeter voor

de nationale politieke verhoudingen. Dat soort eng-

nationaal denken pas niet bij het belang van de Europese

verkiezingen. Het past ook niet bij de mentaliteit van D'66.

De komende Europese verkiezingen gaan over Europa. Ik zeg

vandaag vooral Europa, want hoeveel terecht en onterechte

kritiek er op het functioneren van Europa en het Europees

Parlement ook bestaat, wij hebben dat Europa nu harder

nodig dan ooit. In alle nuchterheid moeten we toch consta-

teren dat de oplossing van onze meest vitale problemen

onmogelijk is zonder intensivering en verdieping van de

Europese samenwerking.

Dat geldt voor het gigantische probleem van de bedreiging

van ons natuurlijk milieu door de zuure regen. Dat geldt

voor economisch herstel. Dat geldt ook voor industriële

vernieuwing. Dat geldt eveneens voor het veiligheidsbeleid.

Ook daar is meer Europese samenwerking vereist om beter

rekening te kunnen houden met de specifieke veiligheids-

belangen van West-Europa.

Dat is voor D'66 de inzet voor de komende Europese verkie-

zingen. Dat is, zeker na de stagnatie in de Europese samen-
werking van de afgelopen jaren, geen gemakkelijke boodschap.

Het is wél een noodzakelijke boodschap. Dwars tegen de

publieke opinie in, zullen wij de kiezers duidelijk moeten

maken dat Europa méér moet en kan betekenen dan mislukte

topconferenties en veel verdienende en -etende parlemen-

tariërs. Daarvoor is inzet, verbeeldingskracht en uithoudings-

vermogen nodig. Niet alleen van Doeke Eisma, Pauline van Tets

Jopie Boogerd en de andere D'66-kandidaten voor het Europees

Parlement, maar van u allen !

Laat Nederland de komende maanden merken dat D'66 zich sterk

maakt voor een beter, veiliger en menselijker Europa, kortom

een grenzenloos Europa, en voor de controle van de Europese

organen door rechtstreeks gekozen volksvertegenwoordigers

De VVD ziet de o lossing van de werkloosheid nauwelijks als
een probleem

Democraten !

De problemen voor het kabinet nemen met de dag toe.

Het Centraal Planbureau verwacht dat bij voortzetting van

dit kabinetsbeleid in 1987 de grens van één miljoen werklozen

wordt gepasseerd. De heren Lubbers en De Koning hebben aan-

gekondigd dat niet te zullen meemaken. De VVD-er Van Aardenne

kijkt daar anders tegenaan. Vorige week zei hij in Elsevier's

Magazine: "Kijk, ik denk toch dat degenen, die wél willen

werken, na enige tijd ook werk vinden. Het duurt alleen wat

langer. De anderen zijn toch waarschijnlijk minder geneigd om te werken, dus die vinden het wel mooi zo."

Dames en heren!

De wereldvreemdheid, de versimpeling en de maatschappelijke en persoonlijke kilheid die uit deze woorden opstijgt, heeft mij totaal verbijsterd. Is dit nu echt de visie van de eerste VVD-minister in het kabinet? Kennelijk ziet de VVD de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk nauwelijks als een probleem. Wij wisten al dat de VVD de arbeidsduurverkorting als middel tot bestrijding van de werkloosheid nooit heeft zien zitten. Maar dat de heer Van Aardenne aangeeft dat de meest voor de hand liggende oplossing is om werklozen brood en spelen te geven, slaat toch werkelijk alles.

Neen, de echte prioriteiten van de VVD liggen elders.

Fractievoorzitter Nijpels heeft reeds enkele malen aan-

gekondigd dat er een kabinetscrisis komt wanneer het kabinet

zou besluiten om geen kruisraketten te plaatsen.

Op dat punt is het de VVD echt menens. De kruisraketten

moeten er komen!

Gelukkig maar dat de VVD in dit land niet alleen de dienst

uitmaakt. Gelukkig ook maar dat diezelfde VVD er alles aan

doet om aan te tonen dat ze daartoe ook niet in staat is.

De gang van zaken rondom de spreiding van de hoofddirectie

van de PTT naar Groningen vormde de rvan het zoveelste

bewijs. Eerst akkoord gaan met het kabinetsbesluit om die
spreiding niet te laten doorgaan. Dan in nog geen 24 uur
tijd 180° van koers veranderen en in de Kamer de grote
kampioen van de spreiding gaan uithangen. Na het gezwabber
dat de VVD eerder vertoonde inzake de handhaving van de
koopkracht van de bejaarden, het belastingplan voor 1984,
de Medianota, enz., zeg ik: je moet maar durven.
Kennelijk gaat de VVD ervan uit, dat de kiezers zo dom zijn
dat ze het onberekenbare gedrag van die partij niet zullen
doorzien.

Ik schat de kiezers wat hoger in. Het zou mij daarom niet
verbazen dat, als de VVD op die manier doorgaat, er bij de
komende verkiezingen van de 10 zetels winst van de VVD
weinig meer overblijft.

D'66 pleit voor uitstel van de beslissing over plaatsing
van kruisraketten:

Democraten!

U heeft er recht op te weten, wat de opstelling van de fractie
in de komende maanden zal zijn met betrekking tot de beslis-
sing over de kruisraketten.

Zoals u bekend is, zijn wij tegenstander van de plaatsing
van nieuwe kernwapens in West- en Oost-Europa.

In het afgelopen jaar hebben wij keer op keer gezegd dat
de beste oplossing van het vraagstuk van de middellange
afstandswapens voor ons betekent, dat West-Europa afziet van
de plaatsing van nieuwe kernwapens en dat de Sovjet-Unie
overgaat tot een drastische vermindering van haar arsenaal

aan middellangeafstandswapens. Dat is dezelfde doelstelling als die van de Amerikaanse Freeze-beweging, en later ook van het I.K.V.

Voor ons gaat het er dus om het totale aantal kernwapens in heel Europa terug te dringen. De Nederlandse beslissing over

al of niet plaatsen moet daar zoveel mogelijk positieve invloed uit oefenen. In de huidige situatie zonder onder-

handelingen tussen Oost en West zal van die invloed geen

afsprake kunnen zijn. Daarom is de fractie voor uitstel van

de Nederlandse beslissing. Als de regering daar niet voor

voelt en in juni met een positief plaatsingsbesluit komt,

dan zal de fractie van D'66 dat afwijzen.

De D'66-voorstellen voor een beleid gericht op herverdeling

van arbeid

Dames en heren!

Dit congres staat niet alleen in het teken van Europa, maar

ook in het teken van de werkgelegenheid. En terecht.

Het werkgelegenheidsbeleid wordt door dit kabinet schandelijk

verwaarloosd. Natuurlijk: het kabinet, en dan vooral de CDA-

ministers bewijzen er genoeg lippendienst aan. Het is zelfs

zo, dat de uitspraken steeds flinker worden naarmate de

machteloosheid van het beleid verder toeneemt. De doel-

stelling van 10% arbeidsduurverkortung in 1986 is nu al aan-

gevuld tot de 20% korter werken die in 1990 moet worden

bereikt.

Ik voorspel u dat het kabinet nog vóór het einde van zijn bestaan met voorbijstreven van Marcel van Dam en de Rooie Vrouwen en geheel in lijn met de D'66-partij-uitzending de 4-urige werkdag voor 1999 zal hebben afgekondigd !

Ondertussen gebeurt er bitter weinig om die mooie woorden ook in een concreet beleid om te zetten. Volgens de in Vrij Nederland gepubliceerde notulen van de Ministerraad heeft het kabinet de hoop op een doeltreffende aanpak van de jeugdwerkloosheid al geheel opgegeven.

Dat moet anders, en dat kan ook anders !

D'66 vindt dat een herverdeling van het betaalde werk meer dan ooit geboden is om iedereen, maar vooral jongeren en vrouwen, een concreet perspectief te bieden op deelname aan het arbeidsproces. Daarvoor is een verkorting van de werkweek noodzakelijk. De overheid kan dat in belangrijke mate bevorderen. Anders dan de Minister-President, vindt D'66 dat de overheid als grootste werkgever daarbij het voorbeeld moet geven. Ik roep het kabinet, en met name de minister van Binnenlandse Zaken, op om op korte termijn meerjarenafspraken te maken met de ambtenarenbonden, gericht op realisering van een 36-urige werkweek in 1986.

Ik ben ervan overtuigd dat de ambtenarenbonden daartoe bereid zijn en dat zij ook bereid zijn daarvoor inkomen in te leveren, op voorwaarde dat het kabinet dan afziet van het soort willekeurige extra kortingen, zoals die dit jaar nog zijn toegepast.

Ik ben er verder van overtuigd dat werknemers en werkgevers in het bedrijfsleven in overgrote meerderheid bereid zullen zijn en in navolging daarvan ook voor de marktsector afspraken voor een 36-urige werkweek te maken.

De overheid zou dit hele proces verder moeten stimuleren via een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting.

Dat is het beleid dat momenteel gevoerd moet worden.

Geen woorden, maar daden. De samenleving, en vooral de bijna 900.000 werklozen, schreeuwen om zo'n beleid.

D'66 moet en kan daarop inspelen. Onze voorstellen bieden daartoe een beter en concreter perspectief dan het huidige kabinetsbeleid en de alternatieve plannen van de PvdA.

Wij zullen die voorstellen, die voortbouwen op ons alternatief beleid voor 1984 volgende week aan het Centraal Planbureau voorleggen met het verzoek om de effecten daarvan voor de periode tot 1987 door te rekenen.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

D'66 moet stelling nemen tegenover het simplisme in de politiek.

Democraten!

De sociaal-economische crisis, waarin wij ons bevinden, heeft positieve, maar ook negatieve maatschappelijke ontwikkelingen uitgelokt. Eén van de meest zorgwekkende verschijnselen, waarvoor ik vandaag de aandacht vraag,

betreft de versimpeling die is opgetreden in de beeldvorming over de werkelijke oorzaken van onze problemen.

Gezien de grote onzekerheid, die die crisis voor velen met zich meebrengt, is er momenteel sprake van een tijdelijk

opleving van oude en nieuwe ideologieën. Die ideologieën zijn voor velen weer aantrekkelijk geworden, omdat zij zekerheid lijken te bieden in een onzekere wereld.

In werkelijkheid bieden die ideologieën echter geen zekerheden, maar schijnzekerheden. En schijn bedriegt, zoals u weet. Ideologieën leiden wel haast per definitie tot versimpelingen, omdat zij

- 1) maatschappelijke ontwikkelingen niet anders kunnen verklaren dan volgens de vooronderstellingen, waarop zij gebaseerd zijn; en
- 2) ontwikkelingen die niet in het ideologisch raamwerk passen, gemakshalve maar buiten beschouwing laten.

Het resultaat daarvan laat zich raden. In het beste geval leiden ideologieën tot halve waarheden, in het slechtste tot hele leugens. In alle gevallen leiden zij tot ongenueanceerdheid en tot het aanwijzen van zondebokken voor ongewenste maatschappelijke ontwikkelingen.

Ik denk dan ook dat dát de diepste reden is dat onze partij, D'66, vanaf haar oprichting een ingeboren afkeer heeft van

ideologieën. Dat heeft natuurlijk wel het nadeel dat ons door de nieuwe en oude ideologen soms onduidelijkheid wordt verweten. Hoe simpeler je denkt, hoe duidelijker dat lijkt. Maar ook hier geldt weer, dat schijn bedriegt.

Ik wil dat als volgt toelichten.

In de ideologische visie van de VVD geldt vooral de Staat als zondebok voor onze problemen. Terugdringing van de overheidsuitgaven en van de regelgeving van de overheid vormen de daarbij passende recepten voor de huidige crisis. De visie van de PvdA vormt daarvan het spiegelbeeld. Niet de Staat, maar de vrije marktkrachten en vooral de werkgevers gelden daarin als zondebok. Daarom moeten de overheidsuitgaven juist omhoog, o.a. ter financiering van arbeidsplaatsenplannen. Bovendien moet de regelgeving van de Staat eerder worden uitgebreid dan ingekrompen: de steun van de socialisten voor de extra belasting op tweeverdieners vormt daarvan een goed voorbeeld.

De meest recente, en tegelijk de meest gevaarlijke vorm van het simplisme in de politiek is het aanwijzen van de in ons land verblijvende buitenlanders als zondebokken van de economische crisis. Dit denken, zoals dit door de Centrumpartij en anderen wordt verkondigd, vormt een rechtstreekse bedreiging van onze democratie, omdat het vreemdelingenhaat en racisme kweekt en aanwakkerd.

Democraten!

Vanuit onze mentaliteit zullen wij tegenover het simplisme in de politiek onze genuanceerde benaderingswijze moeten stellen. Bij de bestrijding van het simplisme van de Centruumpartij kunnen wij met die genuanceerde aanpak echter niet volstaan. Deze wolf in schaapskleren

heeft onlangs zijn ware aard laten zien via het opstellen van een nota, waarin gepleit wordt voor het toestaan van geweld tegen buitenlanders en groepen van vreemde herkomst als vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid tegen een overheid die te weinig voor de Nederlanders zou doen. Mijn antwoord daarop is kort en duidelijk: dit kan niet, dit mag niet en dit zal ook nooit gebeuren. Dat is een rechtstreekse inbreuk op onze democratie, een inbreuk die onze partij, Democraten '66, nooit zal kunnen en mogen toestaan.

Democraten !

D'66 is in staat om op korte termijn weer uit het electorale dal omhoog te klimmen. Ik ben daarvan overtuigd. Wij hebben goede ideeën. Dat is de afgelopen jaren wel gebleken.

Op vele terreinen heeft D'66 in haar bestaan het voortouw genomen bij actuele en in de toekomst te voorziene politieke problemen, en het innemen van standpunten daarover.

Veel van onze ideeën zijn intussen overgenomen of gedeeltelijk overgenomen. Waar dit niet gebeurde, blijken de problemen vaak alleen nog maar groter te zijn geworden.

Neem het rapport van de Staatscommissie-Biesheuvel. Dat geeft aan, dat de kiezers geen werkelijke invloed kunnen

uitoefenen op de kabinetsformatie. Vanwege de vermeende politieke onhaalbaarheid van o.a. het D'66-voorstel tot rechtstreekse verkiezing van de Minister-Président volstaat deze staatscommissie vervolgens met de aanbeveling van het lapmiddel van de door de Tweede Kamer gekozen kabinets-

formateur. Dat is voor D'66 onaanvaardbaar. De Eerste

Kamerfractie beraadt zich daarom op voorstellen voor een meer fundamentele oplossing van dit probleem.

Het initiatief van die fractie vormt onderdeel van een

veelomvattend Actieplan zoals dat een maand geleden tussen

Tweede- en Eerste Kamerfractie is vastgesteld. Het initiatief-wetsontwerp over euthanasie, zoals dat eergisteren door

Elida Wessel is gepresenteerd, is ook een uitvloeisel van dit Actieplan.

Verleden week heb ik namens de Tweede Kamerfractie in het kader van dit Actieplan een stuk opgesteld dat de prioriteiten van de Tweede Kamerfractie voor de komende jaren weergeeft.

Die prioriteiten zijn:

1. Herverdeling van betaald werk, gericht op een arbeidsduurverkortung van ten minste 10% in 1986.
2. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen via o.a. individualisering van de belastingheffing en de sociale zekerheid.
3. Economisch herstel via industriële vernieuwing en benutting van de nieuwe mogelijkheden van de informatiemaatschappij.
4. Het bevorderen van werkgelegenheidsprojecten, die gedeeltelijk gefinancierd worden via bespaarde uitkeringsgelden en inverdieneffecten in de belastingsfeer.

- 5. Verbetering van de positie van kinderen en jongeren in de maatschappij.
- 6. Bescherming en verbetering van het natuurlijk milieu.
- 7. Terugdringing van de rol van de kernwapens in West- en Oost-Europa.
- 8. Nieuwe impulsen voor de Europese samenwerking. Voor de verdere uitwerking van dit punt verwijs ik u naar de nota die op dit congres beschikbaar is.

U zult de komende maanden meer initiatieven in het kader van dit Actieplan kunnen verwachten.

Maar er is méér nodig. Niet alleen Eerste- en Tweede Kamerfractie, maar de hele partij zal zich de komende tijd tot het uiterste moeten inspannen om de herkenbaarheid van D'66 tegenover de kiezers te vergroten. Ik wil daarvoor een voorstel doen onder het motto: D'66 gaat naar de kiezer. De Tweede- en Eerste Kamerfractie zullen dit doen, op basis van het Actieplan. Het lijkt mij van het grootste belang dat afdelingen en regio's van onze partij die zelfde benadering gaan toepassen. Ik noem daarvan een paar voorbeelden.

Ongeveer 3 weken geleden hield de D'66-fractie in Almelo een openbare vergadering, waarbij als thema was gekozen de problemen van werkloze Turken en Marokkanen.

Zo'n 400 aanwezigen, die hun problemen uiteen kwamen zetten, waren blij verrast, dat D'66 in Almelo de eerste politieke partij was die er kennis van wilde nemen en er iets aan wilde doen. Pas geleden vond in Arnhem een bijeenkomst plaats, waar 150 belangstellenden discussieerden over het thema werken met behoud van uitkering. Ook hier betrof het merendeels niet-D'66-leden die in dit thema geïnteresseerd waren.

Democraten !

Met dit soort initiatieven is de herkenbaarheid van D'66 rechtstreeks gediend. Daarmee wordt namelijk echt recht gedaan aan de doelstelling, waarvoor D'66 is opgericht: de individuele ontplooiing van mensen, ongeacht ras, sexe, nationaliteit, milieu, burgerlijke stand, enz. D'66 is als partij immers geen doel op zichzelf. Onze partij wil een middel zijn ter realisering van die eerdergenoemde doelstelling. Ervan uitgaande dat D'66 de klap van de verkiezingsnederlaag van september 1982 weer te boven is; er verder van uitgaande dat wij ons weer bewust zijn van die dienstbaarheid aan de samenleving, die elke politieke partij eigen hoort te zijn; er tenslotte van uitgaande, dat het navelstaren waaraan wij ons de afgelopen 1½ jaar wellicht hebben bezondigd, nu is afgelopen, zie ik de toekomst voor D'66 vol vertrouwen tegemoet.